

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ง
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญภาพลายเส้น	ท
สารบัญแผนภูมิ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา	5
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่	5
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	5
1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร	6
1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้งนี้	7
1.6 การเสนอผลการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 สถานภาพความรู้ที่เกี่ยวกับศาลาชนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	9
2.1.1 บริบทของศาลาชนารักษ์ กรมชนารักษ์ กระทรวงการคลัง	9
1) ประวัติความเป็นมาของกรมชนารักษ์	9
2) ความเป็นมาของการจัดแสดงทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน	11
3) แนวคิดของการจัดตั้งศาลาชนารักษ์	14

2.1.2	ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง	16
2.2	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้	19
2.3	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.3.1	เอกสารและหนังสือ	27
2.3.2	งานวิจัย	32
2.4	กรอบแนวคิดการศึกษา	37
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	38
3.1	รูปแบบการวิจัย	39
3.2	การศึกษาภาคเอกสาร ทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี	39
3.3	การศึกษาสาทรนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	39
3.4	การศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของสาทรนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	41
3.4.1	สภาพปัญหาของการจัดแสดง และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของสาทรนารักษ์ 1	41
3.4.2	การศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักวิชาการต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของสาทรนารักษ์ 1	42
3.4.3	การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของสาทรนารักษ์ 1 ให้ประสบผลสำเร็จ	43
3.5	การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของสาทรนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	44
3.5.1	การปรับปรุงการจัดแสดง (Exhibition)	44
3.5.2	การบริหารจัดการ	44
บทที่ 4	การศึกษาสาทรนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	45
4.1	บริบทของสาทรนารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	46
4.1.1	พื้นที่และที่ตั้งสาทรนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	46
4.1.2	ประวัติความเป็นมาของคุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง	47
4.1.3	ประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สาทรนารักษ์ 1	53

4.1.4	ทิศทางและนโยบายของพิพิธภัณฑ์ศาลานารักษ์ 1	53
4.1.5	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศาลานารักษ์ 1	54
4.1.6	กิจกรรมและการบริการ	54
4.1.7	สถิติจำนวนผู้เข้าชม	55
4.2	การศึกษาพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	55
4.2.1	ที่ตั้ง และอาคารพิพิธภัณฑ์ศาลานารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	55
4.2.2	การศึกษาการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1	62
4.2.3	วิเคราะห์การจัดแสดงของศาลานารักษ์ 1	74
4.2.4	การศึกษาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1	77
4.2.5	วิเคราะห์การบริหารจัดการของศาลานารักษ์ 1	84
4.3	สรุปความสำเร็จและปัญหาของการจัดแสดงและการบริหารจัดการ ของศาลานารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	86
4.4	การวิเคราะห์ศักยภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	87
บทที่ 5	การจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	91
5.1	การศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการปรับปรุง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	92
5.1.1	สภาพปัญหาของการจัดแสดง และการบริหารจัดการ พิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1	92
5.1.2	การศึกษาและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ นักวิชาการต่อการจัดการพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1	93
5.1.3	การศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบและวิธีการจัดการเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1	95
5.2	การจัดการเพิ่มประสิทธิภาพพิพิธภัณฑ์ของศาลานารักษ์ 1 (คุ้มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง) จังหวัดเชียงใหม่	97
5.2.1	การปรับปรุงการจัดแสดง (Exhibition)	97
5.2.2	การบริหารจัดการ	131

บทที่ 6	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
6.1	สรุปผลการศึกษา	143
6.2	อภิปรายผล	148
6.3	ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม		151
ภาคผนวก		157
	แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง	
ประวัติผู้เขียน		160

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 2.1	เจ้าฟ้าพรหมลือ และเจ้าหญิงทิพวรรณ ณ เชียงตุง	19
ภาพที่ 4.1	ประตูรั้วด้านหน้าศาลาชนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ดิถุณนราชดำเนิน	46
ภาพที่ 4.2	แผนที่แสดงที่ตั้งศาลาชนารักษ์ บริเวณกลางเวียงเชียงใหม่	47
ภาพที่ 4.3	คุ่มกลางเวียงของเจ้าชื่น และเจ้าสุริยา สิริโรส ก่อนปี พ.ศ. 2486	51
ภาพที่ 4.4	คุ่มกลางเวียงของเจ้าฟ้าพรหมลือ กับเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง หลังปี พ.ศ. 2486	51
ภาพที่ 4.5	หอหลวงของเจ้าฟ้าพรหมลือ กับเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง ที่เมืองเชียงตุง	52
ภาพที่ 4.6	บริเวณคุ่มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2538	52
ภาพที่ 4.7	ด้านหน้าศาลาชนารักษ์ ดิถุณนราชดำเนิน	55
ภาพที่ 4.8	ประตูรั้วตรงกับช่องทางเข้าสู่ภายในบริเวณ	57
ภาพที่ 4.9	ถัดจากประตูรั้วทางเข้า	57
ภาพที่ 4.10	ลานจอดรถอยู่ถัดจากสวนหย่อมที่เป็นพื้นที่สีเขียวหลังรั้ว	58
ภาพที่ 4.11	อาคาร 2 ชั้น คุ่มเจ้าทิพวรรณ ณ เชียงตุง เป็นอาคารจัดแสดงในปัจจุบัน	58
ภาพที่ 4.12	ที่จอดรถจักรยานยนต์ ซิดผนังช่องทางข้างซ้ายของอาคาร	59
ภาพที่ 4.13	พื้นที่ด้านหลังอาคาร เป็นสวนหย่อม และอาคารห้องน้ำ	59
ภาพที่ 4.14	ผนังด้านขวาของอาคารติดลานโล่ง เป็นทางเดินไปอาคารห้องน้ำ	59
ภาพที่ 4.15	ด้านหลังของอาคารจัดแสดง	60
ภาพที่ 4.16	ภาพสามมิติแสดงภาพรวมของอาคารจัดแสดงทั้งหลัง	60
ภาพที่ 4.17	(ภาพซ้าย) ภาพสามมิติแสดงภาพรวมของอาคารจัดแสดงด้านข้างและด้านหลัง (ภาพขวา) ภาพสามมิติแสดงรายละเอียดคล้ายเหล็กคัต ส่วนประกอบอาคาร	61
ภาพที่ 4.18	อาคาร 2 ชั้น กลางบริเวณ ใช้เป็นอาคารจัดแสดงในปัจจุบัน	61
ภาพที่ 4.19	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวรชั้นบนของอาคารจัดแสดง	65
ภาพที่ 4.20	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ ระเบียบชั้นบน	66
ภาพที่ 4.21	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ โถงชั้นล่าง ซึ่งจัดไว้เป็นส่วนบริการความรู้ด้วย	66
ภาพที่ 4.22	ส่วนจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ โถงชั้นล่าง จัดแสดงประวัติความเป็นมาร่วมด้วย	67

ภาพที่ 4.23	การแบ่งส่วนใช้สอยพื้นที่โรงชั้นล่าง และส่วนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เหรียญ	67
ภาพที่ 4.24	พื้นที่โรงชั้นล่างจัดเป็นส่วนกิจกรรมประกอบนิทรรศการใช้ฉากกั้นส่วนสำนักงาน	67
ภาพที่ 4.25	บรรยากาศห้องจ่ายแลกเหรียญในปัจจุบัน	68
ภาพที่ 4.26	การใช้แสงสว่างภายในอาคารจัดแสดง	68
ภาพที่ 4.27	ห้องเครื่องราชอิสริยยศ ส่วนแรกของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	69
ภาพที่ 4.28	ห้องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ส่วนที่ 2 ของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	69
ภาพที่ 4.29	ห้องวิวัฒนาการเงินตราไทย ส่วนที่ 3 ของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	69
ภาพที่ 4.30	ห้องเงินตราล้านนา ส่วนสุดท้ายของส่วนจัดแสดงนิทรรศการถาวร	70
ภาพที่ 4.31	เครื่องราชอิสริยยศ จัดแสดงด้วยวัตถุจริง 2 ชุด ภายในตู้จัดแสดง	72
ภาพที่ 4.32	ห้องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จัดแสดงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 2 หมวด	72
ภาพที่ 4.33	เงินตราไทย จัดแสดงวัตถุจริงพร้อมคำบรรยายวัตถุภายในตู้จัดแสดง	73
ภาพที่ 4.34	เหรียญกษาปณ์ที่ระลึกวาระต่างๆ จัดแสดงวัตถุจริงพร้อมตกแต่งภายในตู้จัดแสดง	73
ภาพที่ 4.35	ป้ายคำบรรยายพร้อมภาพประกอบในห้องจัดแสดง ภายในอาคารจัดแสดง	74
ภาพที่ 4.36	ป้ายคำบรรยายวัตถุภายในตู้จัดแสดง	74
ภาพที่ 4.37	บรรยากาศการต้อนรับนำชมคณะนักเรียน	78
ภาพที่ 4.38	หน้าเว็บไซต์กรมธนารักษ์	80
ภาพที่ 4.39	หน้าเว็บไซต์ศาลาเครื่องราชอิสริยยศ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญกษาปณ์	82
ภาพที่ 4.40	หน้าเว็บไซต์เหรียญและผลิตภัณฑ์เหรียญ	82
ภาพที่ 4.41	หน้าเว็บไซต์ศาลาธนารักษ์ 1 จังหวัดเชียงใหม่	83
ภาพที่ 5.1	ระเบียบด้านข้างอาคารที่สามารถทำลิฟท์ทางขึ้น – ลง	110
ภาพที่ 5.2	ลงทะเบียนเยี่ยมชม	112
ภาพที่ 5.3	รับเหรียญ โบราณจำลอง	112
ภาพที่ 5.4	การจัดแสดงในโซนที่ 1	113
ภาพที่ 5.5	การจัดแสดงในโซนที่ 2	114
ภาพที่ 5.6	การจัดแสดงในโซนที่ 2	114
ภาพที่ 5.7	การจัดแสดงในโซนที่ 2	114
ภาพที่ 5.8	การจัดแสดงตลาดจำลอง	115
ภาพที่ 5.9	จอสัมผัส	116
ภาพที่ 5.10	การผลิตเงินตราในสมัยก่อน	116
ภาพที่ 5.11	ฉากจัดแสดงความรู้เรื่องทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม	117

ภาพที่ 5.12	ฉากจัดแสดงความรู้เรื่องทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม	117
ภาพที่ 5.13	ฉากเล่าเหตุการณ์ล้านนาทำสงคราม	118
ภาพที่ 5.14	เหตุการณ์บ้านเมืองยุคสงคราม	118
ภาพที่ 5.15	หุ่นจำลองจัดแสดงประกอบฉาก	119
ภาพที่ 5.16	ฉากจำลองคุ้มเจ้าล้านนา	119
ภาพที่ 5.17	สร้างภาพเคลื่อนไหวบนผนัง	120
ภาพที่ 5.18	เมื่อเปิดบานหน้าต่างพบภาพเงินตรา	120
ภาพที่ 5.19	ตัวละครที่ตนเลือก ปรากฏในฉากบรรยากาศตลาดโบราณ	121
ภาพที่ 5.20	ถ่ายรูปผู้ชมเพื่อเป็นตัวละครเล่าเรื่อง	121
ภาพที่ 5.21	ให้ผู้ชมลงโปรแกรม Aurasma	122
ภาพที่ 5.22	ให้ผู้เข้าชมสร้างภาพนิ่งด้วยตนเอง	122
ภาพที่ 5.23	เทคนิค MINI RGB Color	123
ภาพที่ 5.24	เทคนิคฉายภาพบนจอใสที่มีวัตถุจัดแสดงจริงในตู้	123
ภาพที่ 5.25	รหัสคิวอาร์ (QR Code)	123
ภาพที่ 5.26	ฉากเล่าเรื่องความเป็นมาสาธาณารักษ์	124
ภาพที่ 5.27	ด้านหน้าสาธาณารักษ์ ลานกิจกรรมหน้าอาคารจัดแสดง	125
ภาพที่ 5.28	ภายในลานกิจกรรมหน้าอาคารจัดแสดง	126
ภาพที่ 5.29	มุมมองจากด้านบน ลานกิจกรรมภายนอกอาคารจัดแสดง	126
ภาพที่ 5.30	แผ่นป้ายกระดาษ	128
ภาพที่ 5.31	แผ่นป้ายอะคริลิก	128

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

สารบัญภาพลายเส้น

	หน้า
ภาพลายเส้น 4.1 ผังบริเวณแสดงตำแหน่งที่ตั้งสิ่งปลูกสร้าง การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบริเวณ	56
ภาพลายเส้น 4.2 แผนผังแสดงการแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร	62
ภาพลายเส้น 4.3 เส้นทางการเดินชมชั้นล่าง	70
ภาพลายเส้น 4.4 เส้นทางการเดินชมชั้นบน	71
ภาพลายเส้น 5.1 แสดงการแบ่งพื้นที่ใช้งานชั้นล่างภายในอาคารจัดแสดงในปัจจุบัน	98
ภาพลายเส้น 5.2 แบบเสนอให้ส่วนงานต่างๆ ย้ายเข้ามาใช้ห้องถ่ายแลกเดิมที่ว่างอยู่ในปัจจุบัน	99
ภาพลายเส้น 5.3 แบบเสนอการใช้พื้นที่โถงชั้นล่างอาคารจัดแสดงหลังย้ายส่วนสำนักงานออก	99
ภาพลายเส้น 5.4 แบบเสนอการใช้พื้นที่ตามการกำหนดหัวข้อเรื่องจัดแสดง	101
ภาพลายเส้น 5.5 แผนผังการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารชั้นล่าง	108
ภาพลายเส้น 5.6 แผนผังการแบ่งพื้นที่ส่วนจัดแสดงภายในอาคารชั้นล่าง	109
ภาพลายเส้น 5.6 แผนผังการแบ่งพื้นที่ส่วนจัดแสดงภายในอาคารชั้นบน	110
ภาพลายเส้น 5.7 ผังบริเวณแสดงพื้นที่ลานกิจกรรมภายนอกอาคาร	125

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิ 2.1 แผนภูมิกรอบแนวคิดการศึกษา	37
แผนภูมิ 5.1 แผนภูมิจัดแนวทางของเรื่องและเขียนบทนิทรรศการ	106
แผนภูมิ 5.2 แผนภูมิจัดแนวทางของเรื่องและเขียนบทนิทรรศการ	107
แผนภูมิ 5.3 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารจัดการ	134

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved